

4 בדצמבר, 2016

לכבוד
חה"כ יעקב מרגי
יו"ר ועדת החינוך, התרבות והספורט
הכנסת
ירושלים
שלום רב,

**הנדון: דיון בוועדת החינוך, התרבות והספורט ביום 5.12.2016 –
מלחמה בביוש וסינון תכנים פוגעניים באינטרנט**

לקראת הדיון שתקיים מחר ועדת החינוך, התרבות והספורט, להלן עמדתנו בנושא שבנדון. ראשית, חשוב לזכור כי דיון בנוגע לפרסומים באינטרנט, בדומה לדיון בנוגע לפרסומים באמצעי תקשורת אחרים, עוסק באיזון שבין חופש הביטוי וחופש הגישה למידע, לבין ערכי יסוד אחרים כמו הזכות לכבוד, הזכות לפרטיות, הזכות לשם טוב. כל אדם, בוגר או קטין, זכאי לחופש ביטוי באינטרנט, כפי שהוא זכאי להגנה על פרטיותו, על כבודו, ועל בטחונו. פגיעה זכויות אלה על ידי רשויות המדינה חייבת לעמוד בתנאי פסקת ההגבלה שבחוק יסוד: כבוד האדם וחירותו, דהיינו להיות מעוגנת בחוק, לתכלית ראויה ומידתית. עם עליית השימוש ברשת האינטרנט, ולצד ההיבטים החיוביים שלה, התרבו גם תופעות שליליות כמו בריונות רשת (cyber bullying) וחשיפה לתכנים פוגעניים. הקלות היחסית שבה ניתן לפרסם ולהפיץ פרסומים ברשת האינטרנט נתנה משמעות מעשית לחופש הביטוי ולחופש הגישה למידע, אך מאידך, מסייעת גם להפצת פרסומים שעשויים להיות מזיקים. עולם האינטרנט והרשתות החברתיות מהווה זירה מרכזית בחייהם של ילדים ובני נוער.¹ רשת האינטרנט מאפשרת להם לקשור קשרים חברתיים, לקבל מידע, להביע את עצמם, להיחשף לאמנות ולתרבות. עם זאת, הם עלולים גם להיחשף לפרסומים שיפגעו בהם באופן אישי (כגון: הטרדות, השמצות, תופעות של חרם חברתי) או שיציגו בפניהם תכנים מזיקים שהם אינם אמורים להיחשף אליהם (כגון סרטונים בעלי תוכן אלים או תוכן מיני, ביטויי שנאה). השימוש באינטרנט מגדיל גם את הסכנה לפרטיותם של ילדים ובני נוער, בשל המידע הרב שנאסף אודותיהם על ידי אתרי האינטרנט ומפעילי היישומים השונים, ובשל העובדה שפרטי זהותם עשויים להיחשף גם בפני משתמשים אחרים.

¹ לסקירה עדכנית על נתוני החשיפה של ילדים ובני נוער בישראל לאתרי אינטרנט, רשתות חברתיות, יישומי אינטרנט וסלולר, משחקי רשת ראו: סאני קלב **פרטיות ילדים בעידן האינטרנט: מדיניות הסדרה מוצעת** 14-16 (איגוד האינטרנט הישראלי, אוקטובר 2016), http://www.isoc.org.il/wp-content/uploads/2016/11/Childrens_Online_Privacy_Report.pdf

לאור מאפיינים אלה של רשת האינטרנט, אנו סבורים כי:

1. למשתמשי האינטרנט ולחברות האינטרנט השונות – ספקיות הגישה, ספקיות התוכן והרשתות החברתיות, חברות המספקות שירותי חיפוש ומידע, ספקיות שירותי האחסון – אינטרס משותף לשמור על האינטרנט חופשי, פתוח ובטוח. על המדינה לסייע בהשגת יעד זה, אך עליה לעשות זאת במשנה זהירות - להימנע מהטלת חובות מכבידות מדי, שיהפכו את הביטוי באינטרנט לנחלתם של מעטים שמסוגלים לעמוד בהן.
2. יש להגביר את מודעותם של משתמשי האינטרנט – ובמיוחד ילדים ובני נוער – לכללי גלישה נכונה ובטוחה. ניתן לעשות זאת באמצעות קמפיינים פרסומיים לציבור הכללי, פיתוח מערכי שיעור והטמעת הנושא במערכת החינוך, הגברת מודעותם של ההורים למאפיינים הייחודיים של השימוש באינטרנט על ידי ילדים ובני נוער. תוכנית "חיים ברשת" של משרד החינוך היא דוגמה לפעילות כזו.² יש לדאוג ליישומה, לתקצובה ולהטמעתה בבתי הספר ובמערכת החינוך.
3. יש לעודד את חברות האינטרנט לשפר את השירות הניתן למשתמשי האינטרנט, גם בנוגע לסינון פרסומים פוגעניים, באמצעות עידוד תהליכי רגולציה עצמית (אסדרה עצמית), הסדרת כשלי שוק ומתן תמריצים.
4. כך למשל, סעיף 4ט לחוק התקשורת (בזק ושידורים), התשמ"ב-1982, קובע כי ספק גישה לאינטרנט מחויב לידע את מנוייו בדבר הסכנות הנשקפות מהשימוש באינטרנט וסכנות של חשיפה לתכנים פוגעניים. כמו כן, נקבע כי ספק גישה לאינטרנט מחויב להציע למנוייו שירות סינון אתרים ותכנים פוגעניים ללא תשלום. ניתן להגביר את מודעות הציבור לשירות זה, לעובדה שהוא מוצע בחינם, ולעודד תחרות בין ספקיות השירות השונות גם בתחום זה.
5. איגוד האינטרנט הישראלי פירסם לאחרונה מסמכים בדבר אסדרה עצמית בכלל, ובדבר אסדרה עצמית של תוכן משתמשים באינטרנט בפרט.³ שימוש במסמכים ובכללים המפורטים בהם עשוי לשפר את דרכי ההתמודדות של אתרי אינטרנט ישראלים עם תופעות של פרסומים פוגעניים.
6. עם זאת, בין האתרים הפופולריים בקרב משתמשי האינטרנט בישראל ניתן למצוא אתרים רבים שמופעלים על ידי חברות בינלאומיות, דוגמת פייסבוק, גוגל ויוטיוב, וראוי שחברות אלו יקצו משאבים לטיפול בבעיות של הלקוחות והמשתמשים בישראל. למשתמשי האינטרנט בישראל צריכה להיות כתובת שניתן לפנות אליה כדי לברר בדבר פרסומים שהוסרו ללא סיבה מספקת, או בדבר פרסומים שלדעתם הינם פרסומים מזיקים שיש להסיר. זאת ועוד, לנוכח העוצמה האדירה שמרכזות חברות אלו, ועקב כך – פוטנציאל הפגיעה בחופש הביטוי ובזכויות יסוד

² משרד החינוך, תכנית "חיים ברשת",

http://sites.education.gov.il/cloud/home/glisha_betuha/Pages/Haim_Bareshet.aspx

³ מיכאל בירנהק, אסדרה עצמית (מסמך שנכתב עבור קבוצת המשימה לאסדרה עצמית של איגוד האינטרנט הישראלי, 3.2.2016), <https://www.isoc.org.il/freedom-of-internet/self-regulation>; איגוד האינטרנט הישראלי, כללים לאסדרה עצמית של תוכן משתמשים באינטרנט (31.3.2016), <https://www.isoc.org.il/freedom-of-internet/rules-for-self-regulation-of-content-internet-users>

אחרות, פעולתן אינה יכולה להיבחן אך ורק בראי המשפט הפרטי, ובראש וראשונה עליהן לנהוג בשקיפות בכל הנוגע להתערבותן בפרסום תכנים ובצנזורה.

7. **בשלב זה, בשים לב לצעדים שנוקטות החברות בעניין זה, ראוי להסתפק באסדרה העצמית, לבחון אותה ואת תוצאותיה, ולא להיחפז בחקיקה שתזיק יותר מאשר תועיל לאיזון הרגיש בסוגיה מורכבת זאת.** הצעות כמו חובת סינון תכנים פוגעניים על ידי ספקי גישה לאינטרנט, ניטור כללי של פרסומים ברשתות חברתיות, או חובה למסור פרטי מידע על מפרסמים, יגדילו את עלויות התפעול של ספקי השירותים, ויגדילו את סיכוני החשיפה שלהם לתביעות משפטיות. גם במצב הקיים, קיימת נטייה מדאיגה של ספקי שירות לחסוך מעצמם טרחה ו"כאב ראש" ולהסיר פרסום מיד לאחר שהם מקבלים פנייה או איום לגביו. חקיקה שכזו עלולה להביא לחסימה מיותרת של פרסומים או אתרים, ולפגוע באופן שאינו מידתי בזכות לחופש הביטוי באינטרנט.

8. במיוחד יש להימנע מיוזמות חקיקה, שמטילות סנקציות על ספקי שירות, אם "ייכשלו" – על פי חוכמה שבדיעבד – במלאכת הצנזורה. הסדרים מעין אלה אינם חוקתיים כיוון שהם מהווים למעשה הפרטה ו"דרך עוקפת" שבאמצעותן מנסה המדינה להשתחרר מהמגבלות החמורות שמטיל עליה הדין בכל הנוגע למניעה מוקדמת של ביטוי.

לסיכום, הטיפול בפרסומים מזיקים באינטרנט הינו נושא חשוב מדי מכדי להעביר את הטיפול בו לידיים פרטיות. המדינה צריכה להגביר את מודעות הציבור הכללי ואת מודעות הילדים ובני הנוער המשתמשים באינטרנט לסכנות הטמונות באינטרנט, כמו גם ליתרונות שניתן להפיק ממנו. במקום להטיל חובות נוספות על גופים שלישיים ועל ספקי שירותים באינטרנט, המדינה יכולה לסייע אם תעודד תחרות וחדשנות בנושאים של סינון תכנים פוגעניים, תוך הקפדה על איזונים ראויים בין הזכות לחופש הביטוי לבין הזכות לכבוד, הזכות לפרטיות, והזכות לביטחון של משתמשי האינטרנט.

בכבוד רב ובברכה,

אורי סבח, עו"ד